Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1919 m. ruduo, Kaunas

Taip, geriau. – Tegu nieks negirdi, nieks nežino...

Taip, geriau. – Tegu nieks negirdi, nieks nežino…

Vienas, vienas kalėjime mano!

Ak, kad galėčiau pasakyti, kad galėčiau pasiguosti!

– – –

Ne, aš nebeverksiu šiandie daugiau[.] – Tegu-tegu.

Kankinamąją dalią – degt ugny ir staugt aklam rate [–] patsai pasirinkau. Tat tegu dabar ašaros kietėja kaip smiltys ir graužia akis[,] ir nuodija širdį… Aš pats pasijuoksiu iš jų, iš ašarų[,] – tegu daugiau nebegimsta prakeikimo valanda!

– – – – – – –

Tu nežinai, Sesut, kaip tai begaliniai skaudu yra, kai žmogus taip nori, taip trokšta gyventi, kai žmogus ilgis to pasakų saulėto gyvenimo, kurį slėptingiausiomis godomis lydi širdy beaugindamas, kurian sudeda visas savo švenčias mintis, ir kai tasai svajojamas gyvenimas yra tik pasakos aidas, ir kai patsai žmogus toks visų-visų apleistas ir užmirštas… Tu nežinai, Sesute, kas tai yra justi, kad esi apleistas ir užmirštas[,] ir niekam niekam nereikalingas pasauly, ir drauge taip norėti, taip trokšti gyventi…

Bijau patsai pažvelgti į savo sielą, į sielą atliekamo žmogaus. Į sielą žmogaus, kurio nėra kam atsiminti, nėra kam geru žodžiu paminėti… Baisu ir klaiku toje sieloje, tarytum užuomaršos bedugnė, kurią praeiviai aplenkia iš tolo. Stengiuos atsitraukti nuo savęs, stengiuos užsimiršti, stengiuos vėlei ir vėlei tikėti: juk aš dar visai negyvenau pasauly tuoju gyvenimu, kurio taip ilgiuosiu, kuriuo taip noriu gyventi ir kuris yra ne mano – ne mano!

Sesute, Sesute! Kad Tu žinotum, kas tai yra atliekamam žmogui būti[.]

– – – – – – – –

Visą visą dieną išbuvau namie, tik vakare išėjau pažiūrėti[,] ar tavo languose nešviesu. Tamsu. Ir einu, slėpdamas ašaras, tuoju keliu, kuriuo vaikšto tik nereikalingi žmonės…

Visą dieną kaip kalėjime iškalėjau… Ir joks gyvas žmogus neprisiminė, kad ir aš esu pasauly, kad ir aš noriu gyventi. Žadėjai ateiti iš ryto, žadėjai ateiti vakare, iki dešimtai prie Tavo durų prastovėjau, dabar jau vidunaktis, ir aš šiandie gyvo žmogaus neregėjau… Tegu gi slanko šešėliai ir nuodija širdį – taip man ir reikia, nereikalingam valkatai! – – –

Visą dieną Tau dūmojau.

Visą dieną ir naktį stovi širdy su tokiuo skausmu Tavo ištarti žodžiai: „Aš taip trumpai laisva tebuvau. Man rodos[,] aš kažko nustojau. Dabar aš jau nebelaisva“. Visą laiką tie žodžiai stovi mano širdy, ir aš negaliu užsimiršti, negaliu pasislėpti nuo jų. – Tu esi laisva, Tu esi begaliniai laisva.

Jeigu tai, kaip mes buvome, Tu laikai negera, tai juk ašaromis, kurias aš praliejau, nemiegotų nakčių klejonėmis dešimteriopai visa atpirkti galėjau, tai juk gėla, kuri mane graužia, visa dešimteriopai

išvaduoti galėtų. Tu esi laisva kaip purienos žiedas, pavasario saulėj pražydęs. Tavo sparnai neribuoti, tu esi visa kaip svajonė, tu visa kaip daina, gyveni ateity.

Ir jei iš tikrųjų tai, kaip mudu buvom, tau rodos negera – tai už visa juk atsilyginsiu aš. Man jau gyventi nedaug beliko, ir tas paskutines savo gyvenimo dienas bevalkiodamas aš visai neturiu, ko pasirinkti pasauly – ar ne vis viena tuomet[,] ar užuomaršoj nykti – ar kur kitur – nebūti… Ar ne vis viena, kada aš savo gimimo dieną prakeiksiu – kada bekeikdamas gyvenimą – nutilsiu! – – – –

Sesute, viena-viena aš norėčiau Tau pasakyti! Jeigu aš iš tikrųjų tavo laisvę varžau, jeigu iš tikrųjų tu nelaisvėj jautiesi, tai tu į mane neatsižvelk, eik tuoju keliu, kur Tave Tavo siela veda. Aš maniau, aš norėjau[,] kad mano maldos tau padėtų išsivaduoti iš nelaisvės, padėtų Tau gyventi, augti ir skristi… Bet jeigu aš Tau tiktai nelaisvę su savimi teatnešu, jei Tavo širdy auga svajonė apie išsivadavimą, tai aš Tau sakau – tu laisva esi! Tu begaliniai laisva esi! Tu į mane neatsižvelk ir daryk taip[,] kaip nori! Aš žinau, kokia dalia man yra skirta, ir sakydamas, kad man nebedaug beliko gyventi – aš žinau, ką sakau. Tu buvai paskutinė viltis, tu buvai tąja žvaigžde, kuri mane dar jungė su pasauliu, delei kurios aš sakiau – aš taip noriu gyventi! Bet ką, jeigu aš su savimi Tau tik vieną nelaisvę teatnešu…

Tai kas, kad aš Tave taip beprotiškai myliu, tai kas, kad Tu esi visas mano gyvenimas, jeigu aš Tau su savimi tiktai nelaisvę teatnešu, tai vis viena Tu mane apleisi… O jeigu taip, tai ar aš netiesą sakau sakydamas, kad man nedaug beliko gyventi?..

– – – – – –

Nepyk Tu ant manęs!

Man šiandie taip begaliniai skaudu, taip baisu gyventi pasauly, kad aš viena tiktai benoriu dabar – kad greičiau baigčiau iš proto išeiti – tuomet gal negalėčiau galvoti, tuomet gal nebebūtų taip skaudu, tuomet gal nebeslėgtų toksai pasiilgimas…

Klausyk, sesute, ką gi aš padarysiu, kuom gi aš kaltas, kad Tavęs taip beprotiškai pasiilgau!

Aš žinau, kad aš esu beprotis ir kvailas, ir nevertas[,] kad Tu mane atsimintum, bet juk aš gimęs esu, juk ir man norisi, kad mirdamas galėčiau pasakyti: aš gyvenau! Aš nežinau, ar galėsiu tai pasakyti, bet dabar aš dar gyvas esu, dar girdžiu, kaip vėjas vaitoja, kaip medžiai gauždamosi verkia, kaip žvaigždės dega. Kad dar nors vieną mirksnį pagyventi – ir daugiau aš nieko nebenorėčiau.

Sesute, Sesute! Kad Tu išgirsti galėtum, kaip aš begaliniai Tavęs pasiilgau! Aš nežinau, kas tai yra, aš nežinau, kodel taip yra, tik be tavęs aš gyventi negaliu! Tu nežinai, kaip aš vienas pasauly, kaip aš laukiau sielos draugo ir kaip sulaukęs jo pasiilgau!

Ar tu išgirsi mano ašaras?..

– – – – – –

Sapnus sapnuojant, bendrus žiedus žiedaujant, bendrai apie mėlynąją paukštę svajojant! Nes aš niekuomet neužmiršiu, nes niekuomet ugnis krūtinėj neužges… Nes aš visuomet tavo vardą minėsiu – maldoje…

– – – – – – – –

Kodel, kodel taip skaudu yra – už ką, už ką?

– – – – – –

Dieve mano! Tegu mano ašaros palaimins tąją, kurią aš beprotiškai myliu!..

– – – – –

Tu turbūt miegi dabar…

Kad atlankytų Tave sapnas, kaip aš pasiilgęs dūmoju Tau! Kad Tu nors per sapną išgirstum, kaip mano pasiilgusi siela verkia Tavęs! Tu nepyk ant manęs, aš jau nebeturiu pajėgų daugiau bekovoti, aš tik viena dabar težinau: man beprotiškai ilgu!

Miegoki ramiai, saldžiai, o aš pasimelsiu, kad Tavo sapnas būtų lengvesnis.

Aš pasergėsiu sapną tavo iki rytui, kad Tau gera būtų!

Išgirsk, išgirsk, kaip aš verkiu Tavęs!

– – – –

Kvailas žaislas – klausytis[,] kaip laikas slenka.

Todel aš apsikniaubiu, užsidengiu ausis, kad laiko negirdėti. Bet tuomet tyluma dainuoja. Tokią be galo liūdną dainą. O aš nenoriu liūdėti. Mano kambario aštuoni žengsniai. Ir jeigu aš tyliai vaikščiosiu, aš jam slenkti nekliudysiu – tegu važiuoja sau sveikas – labai jis čia man reikalingas.

Apsieisiu be laiko.

Bet baisiai bjauru girdėti, kaip laikas skreba ir šešėliai linguojas.

Ir visai be reikalo sienoje juodas kryžius išnyko.

Tačiau laikas reikia raginti[.]

– – – – – – – –

Nieko, aš taip sau. Tiktai norėjau padaryti[,] kad langas nejudėtų. Pagaliau, tegu sau juda[,] kad nori – aš nebeisiu jo laikyti. Nėr kada – galva skamba kaip devynios puodynės. Beje[,] ir žvakė baigias. Ir tegu. Pasėdėsiu ir patamsėj. Mano kambarys išilgai aštuoni žengsniai, diagonale – daugiau.

Turbūt ir rytas nebe už marių.

Kas man darbo!

KOMENTARAI